

DOLNÁ BRÁNA s BARBAKÁNOM

Kremnica sa v stredoveku stala **centrom staveiteľskej a umelecko-výtvarnej činnosti** v stredoslovenskej banskej oblasti, čo úzko súvisí s jej hospodárskym rozkvetom. Ako hlavné **banské kráľovské mesto** získavala svoj majetok hlavne z ťažby zlata, striebra a razby mincí – dukátov známych po celej Európe.

V polovici 14. stor. vyrástla pod mestským hradom nová štvrť. Bolo tu plánovite založené 4,5 hektárové **námestie** s pravidelným obdĺžnikovým pôdorysom s domami patricijov. Budovy rozostavané okolo ústredného priestoru námestia boli **ohradené hradbami**, ktoré symbolizovali, že mešťan sa stal pánom Kremnice. Budovanie mestského opevnenia sa datuje do 2. polovice 14. stor. V období tureckých nájazdov boli hradby zvýšené, spevnené a dobudované, čo prispelo k tomu, že **Kremnica nebola nikdy dobitá**.

Do mesta sa vstupovalo **tromi bránami**, na severe od Turca **Hornou bránou**, na juhu na ceste zo Šášova **Dolnou**, na východnej strane **Bystrickou tzv. Malou (Túrl)**. Brány boli dôležitou súčasťou mestského opevnenia, mali tvar vysokých niekoľkoetážových veží. V prízemí bol priechod chránený silnými vrátami, padacím roštom a padacím mostom.

Obranu zabezpečovali aj múry stredovekého opevnenia, pôvodne dosahujúce výšku 12 m, nadväzujúce na opevnenie mestského hradu. Sú v nich dômyselne rozmiestnené štrbinové a kľúčové strielne. Múry **vhodne využívali prírodné podmienky**, stúpajúci terén i korytá oboch potokov, ktoré boli pred Dolnou bránou spojené umelým korytom, aby posilnili najcitlivejší vchod do mesta. V súčasnosti je sútok potokov zakrytý dlažbou ulice.

Mestská rada sa na konci 19. stor. vo svojej nenásytosti, resp. ako sa oficiálne uvádzalo „za účelom rozšírenia mincovne a **v snahe o rozvoj priemyslu** i dopravy na území mesta“, rozhodla **zrúcať všetky tri brány** a časť opevnenia. Horná a Bystrická brána boli nemilosrdne zrovnané so zemou a dnes ich poznáme len z fotografií či obrazov. No skaza našťastie nebola dokončená. Vďaka maliarovi Vojtechovi Angyalovi, ktorý bol v tom čase členom mestskej rady, **sa asanácia Dolnej brány s barbakánom neuskutočnila**. Brána zostala stáť a stojí až dodnes. Na mieste, kde pôvodne stála Horná brána sa v súčasnosti na vozovke nachádza inou farbou dlažbových kociek vyznačený pôdorys.

Stavebný vývoj komplexu Dolnej brány je zložitý. Staršia vnútorná brána z polovice 15. stor. je vybudovaná v jednoduchšom stavebnom štýle. Vonkajšia brána - **barbakán** bola vybudovaná v r. 1539 za vlády kráľa Ferdinanda (jeho reliéf je umiestnený zo severnej strany budovy) ako súčasť **protitureckej obrany mesta**.

Obe stavby sú kamenné veže s priechodmi, **vonkajšia** je z obranných dôvodov **postavená šikmo na os vnútornej**. Barbakán má **dva priechody** väčší s polkruhovito zakončeným gotickým portálom pre povozy a menší so sedlovým portálom pre chodcov. Po stranách väčšieho portálu sú umiestnené kamenné reliéfy zobrazujúce banícke a minciarske nástroje. Nad portálom je na štyroch kamenných konzolách upevnený polvalcový renesančný arkier.

V roku 1950 bola Kremnica so svojimi 116 pamiatkami, medzi ktoré patrí aj Dolná brána s barbakánom, zaradená do zoznamu **mestských pamiatkových rezervácií Slovenska**. Mestské hradby prešli niekoľkými rekonštrukciami a postupne boli zbúrané prístavby z neskorších období s cieľom vyzdvihnúť pôvodný charakter opevnenia. V súčasnosti budova barbakánu slúži ako Mestské informačné stredisko a malá výstavná sieň, budova Dolnej brány je pre verejnosť uzavretá.

1. Dolná brána s padacím roštom
2. pohľad na Barbakán spod Dolnej brány
3. Barbakán z južnej strany
4. Barbakán zo severnej strany